

การศึกษาวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย
พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เพื่อการสอนภาษาไทย
**A Study of Lilit Taleng Pai Literature Written by
Somdej Phra Maha Samana Chao Krom Phra
Paramanujitajinorosa for Teaching Thai Language**

ชลอ รอดลอย¹

Chalor Rodloy

ABSTRACT

This historical research studied Lilit Taleng Pai written by Somdej Phra Maha Samana Chao Krom Phra Paramanujitajinorosa, a specific chapter in Wannawijuk Book II , a Thai text book for Mathayomsuksa V. There are 12 sections as follows: Verse, Event of Pegu, Phra Maha Uppraracha moving troops to Kanchanaburi, Somdej Phra Naresuan mentioning to fight Combodian, Somdej Phra Naresuan preparing to fight Pegu army, Somdej Phra Naresuan preparing troops, Phra Maha Uppraracha planning a war and then moving troops to fight against Thai Vanguard, Thai Vanguard withdrawing Royal army moving, Phra Naresuan and Phra Agatossarot's elephants being among enemies, Fighting on the backs of the elephants and Victory of Thai , Phra Naresuan building a stupa and remuneration for soldiers, Somdej Phra Wannarat asking for an apology, including other documents concerning with teaching Thai Language.

It is found that a specific chapter of Lilit Taleng Pai, a historical literature in Thai textbook for Mathayomsuksa V contains the following literary elements: plot, characters, language, theme and form. The aesthetics can be seen in content, diction, play on words, puns and rhythm whose sounds and meanings are perfect. In addition, The aesthetic values are inbeded in form whose unity is properly complied with the content of its literary, knowledge, tradition, ceremony of wars, moral precept and Buddhist faith. It also helps to implant readers to be loyalty to the nation, religion and the king. Therefore these selected episodes are appropriate for senior high school students.

Key words: Lilit Taleng Pai, Khom Phra Paramanujitajinorosa, Teaching Thai

¹ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University Laboratory School, Faculty of Education, Kasetsart University, Babgkok 10900, Thailand.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ ใช้วิธีการศึกษาวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เฉพาะที่นำมาเป็นบทเรียนในแบบเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิภังค์ เล่ม 2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มี 12 ตอน ได้แก่ ประณามพจน์ เหตุการณ์ทางเมืองหงสาวดี พระมหาอุปราชยกทัพเข้าเมืองกาญจนบุรี พระนเรศวรปราบปรามเรื่องตีเขมร สมเด็จพระนเรศวรทรงเตรียมการสู้ศึกพม่า พระนเรศวรทรงตรวจเตรียมทัพ พระมหาอุปราชาทรงปรึกษาศึกษาแล้วยกทัพเข้าปะทะทัพหน้าของไทย ทัพหน้าไทยถอยไม่เป็นขบวน ทัพหลวงเคลื่อนพลข้ามท่งพระนเรศวรและพระเอกาทศรถฝ่าเข้าไปในกองทัพข้าศึก ยุทธหัตถิและชัยชนะของไทย พระนเรศวรทรงสร้างสถูปและปูนบำเหน็จทหาร สมเด็จพระวันรัตขอพระราชทานอภัยโทษ รวมทั้งเอกสารหลักสูตรที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า วรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่งเป็นวรรณคดีที่กล่าวถึงการสงครามและสัจดีนักรบผู้กล้าหาญ เฉพาะตอนที่นำมาเป็นบทเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นั้น มีองค์ประกอบทางวรรณคดี คือ โครงเรื่อง ตัวละคร ภาษา แนวคิด และรูปแบบอย่างครบถ้วน มีสุนทรียภาพทางภาษา ได้แก่ การใช้คำ การเล่นคำ และลีลาจังหวะของคำมีความไพเราะทั้งเสียงและความหมายดี การใช้คำสร้างรสและโวหารในภาษาทวิปรากฏรสของวรรณคดีครบถ้วน องค์ประกอบด้านรูปแบบ ได้แก่ สุนทรียภาพในรูปแบบ มีความเป็นเอกภาพกลมกลืนเหมาะสมกับเนื้อหา นอกจากนี้ยังมีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ด้านความรู้ ประเพณี พิธีเกี่ยวกับการสงคราม คติธรรม และความเชื่อถือด้านพุทธศาสนา ตลอดจนปลูกฝังให้ผู้อ่านมีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ซึ่งนับว่าเป็นวรรณคดีที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นบทเรียนสำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ลิลิตตะเลงพ่าย พระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ถือว่าเป็นพระนิพนธ์ที่เชิดชูและเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช วีรกษัตริย์ไทย ดังที่ สิทธา และนิตยา (2515: 213-215) แสดงความเห็นไว้ว่า

ลิลิตตะเลงพ่ายเป็นหนังสือที่มีความหมายบรรเจิดบรรจงเป็นเยี่ยมในจำพวกหนังสือลิลิต....ทั้งยังเป็นอนุสรณ์กรณียกิจแห่งมหาวีรกษัตริย์ผู้ทรงกอบกู้ชาติและเป็นอนุสาวรีย์ประกาศเกียรติคุณแก่ผู้นิพนธ์ด้วย เพราะลิลิตเรื่องนี้เพียบพร้อมด้วยลักษณะอันควรยกย่องให้เป็นมหากาพย์ทุกประการ ความดีงามของลิลิตเรื่องนี้ มีทั้งในด้านการเล่นคำโวหารอุปไมย ภาพพจน์และความโน้มน้าวอารมณ์...

ในแบบเรียนวิชาภาษาไทย ชุดวรรณวิภังค์ เล่ม 2 (2525: 122) ได้เสนอไว้ว่า ลิลิตตะเลงพ่ายที่นักเรียนจะได้อ่านในหนังสือเล่มนี้ ได้ละบางตอนออกเสีย เพราะถ้านำมาทั้งหมดจะยืดเยื้อจนเกินไป นักเรียนจะได้อ่านเฉพาะบางตอนที่เห็นว่าคนไทยน่าจะมีส่วนชื่นชมวรรณคดีที่วีรกรรมของตน... และจุดประสงค์รายวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย 2521, 2524 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2533) (2533: 9) ได้กล่าวว่า

เพื่อให้เห็นคุณค่าของวรรณคดี และงานประพันธ์ที่ใช้ภาษาอย่างมีรสนิยมในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมของชาติ และเพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวรรณคดีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเล็งเห็นคุณค่าของวรรณคดีเรื่องนี้ว่า

เป็นแบบอย่างที่มีคุณธรรม และข้อคิดที่อยู่ในเนื้อเรื่องอันสมควรเป็นแนวทางที่เยาวชนได้ปฏิบัติตาม และซาบซึ้งในอรรถรสของเรื่อง

ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะได้กำหนดถึงความสำคัญของการเรียนการสอนวรรณคดี แต่ในสภาพการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันนั้นยังประสบปัญหาอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การแบ่งสัดส่วนของเนื้อหาวิชา การประเมินผล ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาภาษาไทย ไม่เห็นความสำคัญของวิชา นอกจากนั้น จากผลการวิจัยของ สุนทร (2523 : 103-106) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาวรรณกรรมร้อยกรองไทย จากความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมปลายว่า ปัญหาและอุปสรรคที่นักเรียนประสบมากที่สุดในการศึกษาวรรณกรรมร้อยกรองไทย ได้แก่ อ่านวรรณกรรมร้อยกรองไทยแล้ว ไม่สามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคำประพันธ์ สิ่งนี้นับว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับครู และการเรียนการสอนซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทที่จะสอนให้นักเรียนเข้าใจวรรณคดี ถ้าสามารถปลูกฝังมโนทัศน์ที่ดีและถูกต้องแก่นักเรียนได้จึงจะทำให้เด็กเกิดศรัทธาในตัวครูและวิชาที่เรียน ทั้งนี้ครูจะต้องสร้างศรัทธาแก่นักเรียนโดยเตรียมตัวให้พร้อม เตรียมการสอนอย่างดี สามารถเล่าเกร็ดความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนได้ จะช่วยสร้างความสนใจนักเรียนให้มีต่อการเรียนวิชาวรรณคดีมากขึ้น

บรรเทาและกัมพูชนาฏ(2535: 97-100) ได้เสนอแนวทางไว้ว่า การสอนวรรณคดี ควรส่งเสริมความคิดของนักเรียนให้รู้จักคิดเป็น เป็นคนมีเหตุผล รู้จักเปรียบเทียบชีวิตมนุษย์...ควรส่งเสริมความคิดและสติปัญญาอารมณ์ โดยมีหัวข้อที่น่าสนใจมาให้นักเรียนคิดและอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สำหรับการสอนวรรณคดีที่น่าส่งเสริมกระบวนการความคิด

เห็นคุณค่าของภาษาทำให้นักเรียนได้ใช้ภูมิปัญญาความรู้และประสบการณ์ ซึ่งเป็นการใช้แนวทางของการวิจารณ์วรรณคดีที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการสอนวรรณคดี

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องมีความรู้ความคิดและเป็นผู้แนะแนวทางให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของวรรณคดีต้องสอนให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักเห็นคุณค่าตลอดจนความสำคัญของวรรณคดีนั้น จะต้องใช้วิธีสอนแบบวิจารณ์ การที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดวรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย บทพระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ซึ่งเป็นวรรณคดีชิ้นเอกที่ทรงได้เนื้อเรื่องมาจากประวัติศาสตร์ และเป็นการสดุดีเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราชให้นักเรียนเรียน นับว่าเป็นการให้ความสำคัญต่อวรรณคดีเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ครูจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้แนะให้นักเรียนเห็นความงามของวรรณคดี พินิจคุณค่าให้นักเรียนเห็นลักษณะเด่น มิใช่เพียงมุ่งสอนแปลความในด้านเนื้อความลักษณะคำประพันธ์ หรือรูปศัพท์ที่ปรากฏในตอนที่เราเรียนเท่านั้น แต่ควรแนะนำในลักษณะให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด พิจารณาลักษณะของหนังสือและคุณค่าที่ได้รับจากการอ่าน จึงจะทำให้ นักเรียนเห็นประโยชน์จากการศึกษาวรรณคดีไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นควรศึกษาวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย โดยใช้แนวการศึกษาทางด้านวรรณคดีวิจารณ์ เพื่อเข้าถึงคุณค่าของวรรณคดีเรื่องนี้อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสอนภาษาไทยของครูระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวรรณคดี เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย บทพระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ในเชิงวรรณคดีวิจารณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของวรรณคดีไทยที่นำมาเป็นบทเรียนในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อช่วยให้ครูสอนวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเป็นแนวทางแก่ครูภาษาไทยในการนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย

นิยามศัพท์

การศึกษาเพื่อการสอนภาษาไทย หมายถึง การศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ องค์ประกอบของวรรณคดี การศึกษาในด้านวรรณคดีวิจารณ์แนวสุนทรียศาสตร์ โดยศึกษาองค์ประกอบด้านรูปแบบและเนื้อหา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์วรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย บทพระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เฉพาะในแบบเรียนวิชาภาษาไทย ชุดวรรณวิภังค์ เล่ม 2 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ดังมีตอนที่นำมาเป็นบทเรียนได้แก่ ตอนที่ 1 บทสดุดีสมเด็จพระนเรศวรทรงมีชัยชนะในการทำยุทธหัตถีต่อพระมหาอุปราชา ตอนที่ 2 เหตุการณ์ทางเมืองหงสาวดี ตอนที่ 3 พระมหาอุปราชายกทัพเข้าเมืองกาญจนบุรี ตอนที่ 4 สมเด็จพระนเรศวรทรงปรารภเรื่องตีเขมร ตอนที่ 5 สมเด็จพระนเรศวรทรงเตรียมการสู้ศึกเมืองพม่า ตอนที่ 6 สมเด็จพระนเรศวรทรงตรวจเตรียมทัพ ตอนที่ 7 พระมหาอุปราชาทรงปรึกษาศึกษาแล้วยกทัพเข้าปะทะทัพหน้าไทย ตอนที่ 8 ทัพหน้าไทยถอยไม่เป็นขบวน ตอนที่ 9 ทัพหลวงเคลื่อนพล ช้างทรงสมเด็จพระ

นเรศวรและสมเด็จพระเอกาทศรถฝ่าเข้าไปในกองทัพข้าศึก ตอนที่ 10 การกระทำยุทธหัตถีและชัยชนะของไทย ตอนที่ 11 พระนเรศวรทรงสร้างสถูปและปูนบ่าแห่งทหาร ตอนที่ 12 สมเด็จพระวันรัตขอพระราชทานอภัยโทษ นอกจากนี้ได้ทำเอกสารหลักสูตรที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย เป็นส่วนประกอบการวิเคราะห์วรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายเพื่อการสอนภาษาไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีในด้านโครงเรื่อง ตัวละคร ภาษา แนวคิด รูปแบบ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจารณ์วรรณคดี โดยใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ซึ่งแบ่งเป็นองค์ประกอบด้านเนื้อหา องค์ประกอบด้านรูปแบบ การใช้คำและความ และสุนทรีย์ในรูปแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. วรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย บทพระนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ที่อยู่ในหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทย ชุดวรรณวิภังค์ เล่ม 2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย วึ่งเป็นเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ
2. หลักสูตรวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับพุทธศักราช 2533)
3. หนังสือวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ เอกสารที่เกี่ยวกับการวิจารณ์

ผล

ผลการวิจัยปรากฏว่า วรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ที่นำมาเป็นบทเรียนในแบบเรียนวิชาภาษาไทย ชุดวรรณวิภังค์ เล่ม 2 นั้น มีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เพราะเนื้อเรื่องเป็นประวัติศาสตร์ ที่สมเด็จพระสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงได้นำเนื้อหาจากพงศาวดารตอนสมเด็จพระนเรศวร

ทรงทำสงครามยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาแห่งพม่า อันเป็นสงครามครั้งยิ่งใหญ่และสำคัญมากครั้งหนึ่งของไทย

ความเหมาะสมด้านโครงเรื่อง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงมีเทคนิคการลำดับเหตุการณ์ในเรื่องซึ่งนำมาจากพงศาวดารให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย ทำให้มีสัมพันธภาพของเรื่องเป็นอย่างดี ตัวละครก็คือบุคคลในประวัติศาสตร์ กวีได้บรรยายพรรณนาให้ผู้อ่านได้เห็นพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระนเรศวรอย่างชัดเจน และเห็นว่าพระมหาอุปราชาท่านไม่มีความเต็มใจในการสู้รบ หรือความพร้อมทั้งด้านจิตใจไม่ค่อยจะมีมากนัก นักเรียนสามารถพิจารณาได้จากพฤติกรรมของตัวละครโดยไม่จำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องบอก นอกจากนี้วรรณคดีเรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นสภาพความรู้หลายด้าน เช่น ประวัติศาสตร์ ระเบียบประเพณีวัฒนธรรมทั้งของหลวงและของราษฎร ตำราพิชัยสงคราม ตลอดจนขนบธรรมเนียมในทางพุทธศาสนา จะทำให้นักเรียนมีความคิดกว้างไกล เข้าใจและมีความภูมิใจในความเป็นชาติไทย

ลักษณะตัวละครที่สำคัญ แม้ว่าวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย จะเป็นวรรณคดีของพระเกียรติไม่ใช่วรรณคดีประวัติศาสตร์ แต่ผู้อ่านสามารถพบลักษณะพระอุปนิสัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและอื่น ๆ จากวรรณคดีนี้ได้ เช่น มีพระราชปรีชาในจิตใจของพระองค์ท่าน กล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการสู้รบเสมอ ตลอดจนพระทัยที่ใฝ่ในทางธรรมะตลอดกาล

การวิจัยด้านภาษา การใช้คำทำให้เกิดภาพและมีกวีโวหารต่าง ๆ มีทั้งสัมผัสสระและอักษรอย่างดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดรสวรรณคดี มีการเลือกสรรคำมาอย่างดีเพิ่มรสไพเราะและความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านผู้ฟังมาก

แนวคิดของวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย สะท้อนให้เห็นคุณธรรมหลายประการ ได้แก่ ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความรักชาติ ตลอดจนชี้ให้เห็นว่า

สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นมาแต่โบราณ วรรณคดีประวัติศาสตร์ยังสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ และขนบประเพณีต่าง ๆ ด้วย

ในด้านรูปแบบของวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ได้นำเสนอโดยใช้คำประพันธ์ประเภทลิลิตสุภาพ ซึ่งประกอบด้วยร่ายและโคลงสอง สาม และสี่สุภาพ ซึ่งเหมาะกับเรื่องที่มีความยาว และใช้วิธีการดำเนินเรื่องโดยการบรรยาย พรรณา ได้อย่างเหมาะสมกับเหตุการณ์ในแต่ละตอนของเรื่อง จึงนับได้ว่าวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย เป็นวรรณคดีประวัติศาสตร์ที่มีความเหมาะสมในด้านรูปแบบและกลวิธีการนำเสนอ

สรุป

1. ด้านสุนทรียภาพทางภาษา พบว่า วรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายมีส่วนประกอบด้านรูปแบบ คือ มีสุนทรียภาพในคำและความตามหลักในการวิจารณ์วรรณคดีตามทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ คือ เสียงของคำ การเล่นคำ ลีลาการใช้คำ การใช้ความในลักษณะที่สร้างให้เกิดรสต่าง ๆ การใช้โวหารในภาษากวี และการวิเคราะห์เรื่องการใช้ความในลักษณะสร้างรสในวรรณคดี

สำหรับองค์ประกอบด้านเนื้อหา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสทรงนำมาแต่งเป็นวรรณคดีได้อย่างรื่นรมย์ แสดงให้เห็นความสำคัญของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์อย่างชัดเจน ทำให้อ่านเกิดความภูมิใจในชาติบ้านเมือง และจงรักภักดีต่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

2. การศึกษาวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายเพื่อการสอนภาษาไทย ผู้สอนควรให้นักเรียนได้ศึกษาคำศัพท์เพิ่มเติมจากเนื้อเรื่องและได้รู้ถึงคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์รวมทั้งได้รับความเพลิดเพลินทางด้านวรรณศิลป์จากวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายซึ่งเป็น

คุณสมบัติอย่างหนึ่งของกวีนิพนธ์

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2533. *หลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับ
ปรับปรุง พ.ศ. 2533)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การ
ศาสนา.

.....2525. *หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิภังค์
เล่ม 2. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

บรรเทา กิตติศักดิ์ และ กัมพูชนาฏ เปรมกมล. 2535.

*หนังสือภาษาไทยรายวิชา ท003 วรรณคดี มรดก
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (พิมพ์ครั้งที่ 5)*

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

สิทธา พิณีภูวคล และ นิตยา กาญจนวรรณ. 2515.
ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุนทรี เฉลิมพงษ์ธร. 2523. *ความคิดเห็นของนัก
เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับวรรณ
กรรมร้อยกรองไทย ที่ปรากฏในแบบเรียนวิชา
ภาษาไทยและวรรณกรรมร้อยกรองอื่น ๆ*.
กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.